Общественно-политическая газета Ханты-Мансийского автономного округа — Югры

Хăнты ясăң

Основана
1 ноября 1957 года

02.09.2021
№ 17 (3581)

Йилӆуп вәнӆтыйӆты оӆ пиӆа!

Нуви сăӈхум вошн ар няврєм вєӆщи ăшколая мăнсăт.
Ӆыв кӳтэӆн хăнты пух Рома Корепанов. В. Корепанова китум хур

Югра мӳв вәнӆтăты ёх вән мирхот » 5

Мăнєма әмăщ няврємăт пиӆа рәпитты » 7

Йилӆуп щирн няврємăт вәнӆтăӆ » 9

Тынӑң хӑннӗхуятӑт! Йиӆуп вӑнӆтыйӆты оӆ ӗмӑңхӑтӆ пиӆа!

Лыпӑт хойты тыӆӑщ 1-мит хӑтӆ – щит вуӆаң хӑтӆ. Щи вӳш эвӑӆт няврӗмӑт, ӑңкиӆаӆ-ащиӆаӆ, вӑнӆтӑты хуятӆаӆ пӑта йиӆуп пура оӆӊитӆы.

Мӳң мӳвевн иса муй вӗрӆы, ӆӑӆн няврӗмӑт ӑма ат вӑнӆтыйӆсӑт. Россияевн арсыр тӑхетн йиӆуп ӑм ӑшколайт омӑсӆыйт. Няврӗмӑт па айӆат ӗх вуӆаң кӑсупсэтн кӑсӆӑт па нух питӆӑт, щирн ӆыв ӑма вӑнӆтӑӆыйт.

Щи пӑта вӑн пӗмащипа мосӆ лупты няврӗмӑт вӑнӆтӑты хуятӑта. Ӆыв иса муй вӗрӆӑт, ӆӑӆн няврӗм ӑм, нумсӑң хуята ат йис.

Вӑнӆтӑты ӗх ӑңкет, ащет пиӆа няврӗм вӑнӆтӑӆӑт вӑӆупсэӆн вӑӆты иса мосты вӗрӑта, кӳтэӆн ӆӑхсӑңа, ӑма вӑӆты. Ӑм, хуты тӑм оӆн няврӗмӑт щи ӗмӑңхӑтӆ ӑшкола хотӑтн постӑӆӑт, вӑйтантыйӆӆӑт, кӳтэӆн путӑртты питӆӑт.

Тынӑң няврӗмӑт, ӑңкетащет, вӑнӆтӑты ӗх! Тӑм йиӆуп вӑнӆтыйӆты оӆ ӑма, ущхуӆя ат мӑнӆ! Ар йиӆуп па мосты вӗр нын вӑӆупсыӆанӑн ат тывӆӑт! Ӗмӑңхӑтӆ пиӆа!

УрФО хуща Россия Президент ӆӑңкӑр хӑ Владимир Якушев

Хӑнты ясӑңа тулмащтӑс:
Надежда Новьюхова

Округ кӑща нӗ партупсэт оӆӑңӑн

Вӑйт ӆор тыӆӑщ 26-мит хӑтӆӑн округ кӑща нӗ Наталья Комарова онлайн щирн «Обратная связь» нӗмпи мирхот вӗрӑс. Щӑта путӑртсӑт, хутыса кӑщайн партум вӗрӑт мӑнӆӑт, хутыса тӳӊматӆыйт. Щи партупсэт ӆӳв департаментӑт па районӑт, вошӑт кӑщаята мӑс, хӑн округ мир пиӆа онлайн щирн вӑйтантыӆӑс па арсыр нӳшайт оӆӑңӑн уша павтӑс.

Мирхот иса мир вантты щир тӑйӆӑт, щит арсыр соцсетят хущи ванӆтӑсы. Н. Комарова лупӑс, кӑт тыӆӑщ мӑнӑс, хӑн ӆӳв ищимӑщ мирхот оӆӑң пӳш вӗрӑс, округ мир эвӑӆт ар иньщӑсупсы вӑс. Щи пурайн департаментӑт па районӑт кӑщайт оӆӑң пӳш ӆӳвеӆа путӑртсӑт, хутыса районӑтн вӑӆты мир нӳшайт тӳӊматты питӆӑт.

Иӗха ки ӆӳӊӑтты, округ кӑща нӗ 50-кӗм онлайн мирхот Югра мӳв мир пиӆа вӗрӑс, кашӑң район муй вош хуятӑт пиӆа атэӆта путӑртӑс. Н. Комарова ясӑңӆаӆ щирн, щи онлайн мирхотӑт ӆапӑт миллионкӗм пӳш мирн вантсыйт, щирн щимӑщ вӗр мирн мосман тӑйӆы. Елӆы ищиты рэпитты мосӆ, ӆӑӆн округ мир ат вантсӑт, муй иты нӳшайӆаӆ тӳӊматӆыйт.

Щи мирхотӑт пурайн Югра мӳв кӑща нӗ департаментӑт па районӑт кӑщаята партӑс вевтама мӑнты вӗрӑт ӆэщӑтты. Медиаволонтёрӑт щи тӑхета ӗӊхсӑт, хурӑт вӳсӑт па кина вӗрсӑт, уша павӑтсӑт, хутыса нӳшайт тӳӊматӆыйт.

Мирхотн уша йис, хуты округевн вӑн хотӑтн лифт щӳӊкӑт йиӆпатӆыйт, тӑм хӑтӆ вӑнты 97 щимӑщ ут катра хотӑтн пєӆӑтсы, елӆы щи вӗр ӑхтыйн па рэпитты питӆӑт. Йиӆуп лифтӑт Мегион, Сӑрханӆ, Нижневартовск, Лангепас па Нижневартовской районӑн вӑӆты хотӑта омӑссыйт.

Н.В. Комарова

Губернатор партупсы щирн Сӑрханӆ вошн вевтам хотӑт йира вӳӆыйт, щӑта вӑӆты мир йиӆуп хотӑта касӑӆӑт.

Промышленность департамент кӑща ӆӑңкӑр хӑ А.В. Михеев лупӑс, хуты округевн нивӆ районӑтн батарейка щӳӊк ӑкӑтты хушапӑт омӑссыйт. Округ кӑща нӗ лупӑс, хуты щи утӑт кашӑң кӑртӑн омӑсты мосӆ.

Щӑӆта ясӑң мӑнӑс машинайт шина утӑт оӆӑңӑн, щитӑт округев хӳват ӑкӑтты па йира вӳты мосӆ. Медиаволонтёрӑт щимӑщ мӳв хӑрӑтн вӑсӑт, кина вӗрсӑт. Округ кӑща ӆӑңкӑр хӑ А.Г. Забозлаев лупӑс, хуты щи вӗр ӑхтыйн рэпитты оӆӊитсӑт, щитӑт йира вӳты щира мосты щӳӊкӑт омӑсӆыйт. Наталья Владимировна лупӑс, хуты щи нӳша пӑта мосты поступсы хӑншты мосӆ, ӆӑӆн щи вӗр сорашӑк тӳӊматты.

Вӑщ тыӆӑщн Н. Комарова жилищно-коммунальной комплекс департамента партӑс тӗса уша павӑтты, ӆӑӆн округевн вӑӆты мир сыстам йиӊк ат яньщсӑт. Департамент кӑща хӑ И.А. Ким лупӑс, хуты щи вӗр ӑхтыйн ӆыв рэпитӆӑт, ин уша павӑтӆӑт, муйсӑр тӑхетн йиӊк сыстамтты утӑт йиӆпатты мосӆ.

Щӑӆта уша йис, Нефтеюганск вошн «Школа развития №24» няврӗмӑт хӑтӆ мӑр тӑйты хотн аллергия мӗш тӑйты пушхиет пӑта атэӆт группа вӗрсы. Щи няврӗмӑт па щирн ӆапӑтты питӆыйт, ӆӑӆн елӆы аӆ мӗшитсӑт. Ӆыв пӑтэӆа Нефтеюганской пӑӆьница леккарӑт унтасн меню вӗрсы. Щи тӑхия лыпӑт хойты тыӆӑщ 1-мит хӑтӆ вӳш эвӑӆт 25 няврӗм ӗӊхты питӆ. Па садикӑтн щимӑщ няврӗмӑт ки вӑӆӆӑт, ӆыв ищи йиӆуп меню щирн ӆапӑтты питӆыйт.

Округ кӑща нӗ лупӑс, ӆӳв елӆы ищиты тӗса вантман тӑйты питӆ, хутыса округ мир иньщӑсупсэт тӳӊматӆыйт.

Хӑнты ясӑңа тулмащтӑс:
Надежда Рагимова

130 хуят вәлты хотӑт ләтсӑт

Югра мӯвевн «Развитие жилищной сферы» поступсы щирн шуши ёх вәлты хотӑт омӑсты муй лӓтты щир тӑйлӑт, щи вєр пӑта лыв нётупсы вухӑтн мӑлыйт. Щи олӑңӑн хотӑт омӑсты департамент ёх мӯңева лупсӑт.

2021-мит олн щи вєр пӑта 890-кєм миллион шойт вух мӑсы. Тӑмхӑтл субсидия вохты щира 1945 хуят нєпека хӑншман вәлӑт. Щи кӯтн 1776 хуят 2013-мит ол ван хӑтлуп тылӑщ вәнты вохты нєпекӑт хӑншсӑт, 169 хуят – 2014-мит олн.

Тӑм ол лапӑт тылӑщ мӑр 130 семья субсидия холумсӑт па хот лӓтсӑт. Лыв кӯтәлн 113 хоттєл ёх 2013-мит ол ван хӑтлуп тылӑщ вәнты заявления нєпек хӑншсӑт, 17 семья – 2014-мит олн. Ияха ки лӯңӑтты, лывела 372,2 миллион шойт вух сухуптӑсы.

Интӑм иса хуятӑта, хуйтат 2012-мит ол вәщ тылӑщ 18-мит хӑтл вәнты вохты нєпекӑт хӑншийлсӑт, пищмайт китсыйт. Щӑта хӑншман вәл, хуты лыв субсидия вухн мӑлыйт.

Хотӑт омӑсты департамент хотн луплӑт, интӑм шуши ёх вошӑтн вәлты хотӑт лӓтты лӑңхалӑт. Шимл хуят кәртӑн йилуп хот омӑсты лӑңхал.

Н. Рагимова вєрум хур

Хән щи программа етшӑл, ӑн па вәлы. Лӓлн нєпекн хӑншум иса хуятӑта хотӑт омӑсты щира нётупсы мӑты, веткєм миллиард шойт вух мосл.

Мосл лупты, 2021-мит ол Ас хӑлты тылӑщ 1-мит хӑтл вӯш эвӑлт «Ипотечное агентство Югры» тӑхи субсидия мӑты вєр хӯват ӑн рәпитл. Ин щи мосты вєрӑт хотӑт омӑсты департамент ёх тәлӑт. Щирн нын щи олӑңӑн мулты иньщӑсты лӑңхалты ки, щи департаментӑн рәпитты ёх иньщӑсаты.

Людмила Теткина хӑншум путӑр хӑнты ясӑңа тулмащтӑс:
Надежда Рагимова

Вухӑт йилуп щирн сухуптӑлыйт

Россия мӯв президент поступсы щирн лыпӑт хойты тылӑщ олӑңмит хӑтл вӯш эвӑлт нивл тӑл вәнты кӑшаң няврємӑт пила юлн омӑсты ӑңкета муй па ащета йилуп щирн больничной вухӑт сухуптӑты питлыйт.

Щит 100% тылӑщ мӑр вӯты вух эвӑлт па интӑм ӑн вантлы, муй арат ол ӑңки муй ащи рәпитӑс, муй щирн па муй арат мӑр няврєм лекщитлы. Тӑмӑщ сухуптӑты вєр айлат ӑңкетащет пӑта вән нётупсыя питл.

Тӑмӑщ больничной вухӑт социальной страхования тӑхи эвӑлт сухуптӑты питлыйт. Па хӑннєхуята ӑн мосл мулты нєпекӑт ӑкӑтты, фонд тӑхи ёх больничной нєпек па рәпата эвӑлт китум айт щирн сухуптӑты вухӑт лӯңӑтлӑт.

Мосл лупты, хуты йилуп вєр тәп лыпӑт хойты тылӑщ олӑңмит хӑтл вӯш эвӑлт тывл, сырышӑк няврєм кӑшаңа йис ки, вух катра щирн лӯңӑтты питла, – лупӑс округев социальной страхования тӑхи кәща хә Михаил Рыбьяков.

Нивл тӑл эвӑлт вәншӑк няврєм тӑйты ӑңкета-ащета больничной вухӑт катра щирн лӯңӑтты питлыйт.

Хӑнты ясӑңа тулмащтӑс:
Надежда Вах

Шуши мирӑт нух хӑншлыйт

Тӑта мосванӑн Югра мӯв кәщайт мирхот вєрсӑт, хута путӑртсӑт, муй щирн шуши мирӑт нух хӑншты мосл, лӓлн арсыр вєрн лывела нётты.

Щи пӑта округ кәща Н.Комарова лупӑс:

Кашӑң хӑннєхә шуши мир эвӑлт мӯңева нух хӑншты мосл, лӓлн ӑмсыева вәйтты, мӑта хуят па муйсӑр тӑхийн вәл па рәпитл. Щи пурайн велщи уша вєрлӯв, муй щирн сырсыр вәлты-холты щирӑт лыв хущела мӑнлӑт па муй щирн лывела нётты вєритлӯв.

Округев арсыр ай кәртӑтн па вән вошӑтн шуши мирӑт хулыева нух хӑншлыйт. Вантэ, Югра мӯвн правительства 14 тӑхи эвӑлт 40 арсыр нётупсы шуши мир хӑннєхуятӑт вәлупсыя лӓщӑтлӑт.

Хән шуши мирӑт хулыева нух хӑншлыйт, мӯң ӑмашӑк вәйтты питлӯв, муй хурасуп вєрӑтн па муй щирн лывела нётты, – щиты внутренней политика департамент тӑхи кәща ӯкана вәлты хә Д. Сердюков лупӑс.

Округев межведомственной комиссия тӑхи нємасыя щи пӑта ин шуши мирӑт нух хӑншты вєрӑт вантлӑт па арталадлӑт, лӓлн щи вєр ӑма вєрты.

Округев правительства хот кәщайт вєрум айкел щирн хӑнты ясӑңа тулмащтӑс:
Владимир Енов

«Каснэ Маа» нємпи тăхи пӳншсы

Тăм ванăн Ёмвошн «Торум Маа» шуши мир пурмăсăт ӆавăӆты тăхийн кеӆ эвăӆт няврємăт пăта юнтты хăр вєрсы. Щит вухаӆь ясăӈăн нємӆ «Касна Маа» (кăсты пăта вєрум тăхи).

Щăта кăсты щира няӆ ӧш вăӆ, кăт – няврємăт пăта, кăт – вăн хуятăт пăта.

Иса хуятăта 32 вєр мухты йиты мосӆ. Щи тăхи хотăӈ ӧх пăта рӳтьщăты щира ӆэщăтсы. Мєт ай пушхиет пăта рєп вєрсы, хута ӆыв ищи кăсты щир тăйӆăт.

«Торум Маа» хущи рэпитты ӧх хăнты, вухаӆь па юрн мирăт йис вăӆупсы, йис вєрăт ӆавăӆман тăйӆăт. Ӆыв йис пура вӳш эвăӆт каркама, таксара, ӧрăӈа, пăӆтапӆыя вэсăт. Щирн щăта кашăӈ хăннєхэ ванӆтăты щир тăйӆ, муйсăр ӆӳв ӧрăӈ, пăсты па каркам.

Щи мосты вєр Югра мӳвев культура департамент, «Востыхой» нємпи община па «Югра ӆыӆӈуптăты» тăхи ӧх иӧха ӆэщăтсăт. Иса мойӈ ӧх щи тăхийн ӆавăӆӆыйт, щирн юхтаты па нух питаты!

Светлана Ромбандеева айкеӆ хăнты ясăӈа тулмащтăс:
Надежда Рагимова

Рӳтьщăты тăхийн. С. Ромбандеева вєрум хур

Әмăщ рӳтьщăты вєрăт ӆэщăтты питӆыйт

Вэйт ӆор тыӆăщ 24-мит хăтӆăн «Югра» нємпи айкеӆăт ăкăтты хотн вэйтантупсы вэс. Щăта путăр мăнăс, хутыса елӆы Югра мӳвева юхăтты мойӈ ӧх пăта әмăщ рӳтьщăты вєрăт ӆэщăтты щирăта вэнӆтăты питӆыйт.

Щи олӧӈăн путăртсăт: округ промышленность департамент хуща вэӆты мойӈ ӧх пăта рӳтьщăты вєрăт ӆэщăтты тăхи кэща нє Наталья Ларионова, Югра мӳвевн елӆы вэӆупсы ямшăка вєрты тăхийн вэӆты нємасыя тăхи кэща нє Владислава Вишневская па щи вэнӆтăты вєр тэты нє Ольга Горелова.

В. Вишневская лупăс:

Вэйт ӆор тыӆăщ 27-мит хăтӆ вӳш эвăӆт Югра мӳвевн мойӈ ӧх пăта әмăщ рӳтьщăты вєрăт ӆэщăтты пăта вэнӆтăты хăр рэпитты олӧнитӆ. Интăм щи вєр тэты ӧх тумпийн ăӆ хуятăт ищи вэнӆтыйӆты вєритӆăт: щит мойӈ ӧх рӳтьщăты тăхета тэтьӆяты ӧх, вэӆты-хоӆты хотăт тăйты хăннєхуятăт, арсыр єпӆăӈ ӆєтутăтн кăвартты па ӆапăтты ӧх, шуши мир арсыр хурамăӈ пурмăсăт вєрты ӧх па па хуятăт. Кашăӈ ăӆ хуят вэнӆтыйӆты пăта вохты нєпек китты вєритӆ, вантэ, мосăӈ, ӆӳв вєра әмăщ вєр ӆэщăтты ӆăӈхăӆ.

Наталья Ларионова ясӈăӆ щирн, вэнӆтăты хăрăта юхтум ӧх арсыр проектăт хăншты питӆăт, муй арат вух мосӆ щи вєр тэты пăта па моста вєрăта.

Ольга Горелова ястăс, вэнӆтăты хăрăт очной па дистанционной щирн ӆэщăтыйт. Вэйт ӆор тыӆăщ 27-мит хăтӆ вӳш эвăӆт лыпăт хойты тыӆăщ 11-мит хăтӆ вэнты вохты нєпекăт китты щив мосӆ: **http://impuls-a.ru**.

Ольга Горелова – вэнӆтăты хăр ӆэщăтты нє, ӆӳв эвăӆтăӆа арсыр вєрăт олӧăн иньщăсты рăхӆ: **telegram: @Lupisitta; e-mail: project.golelova@gmail.com; карты кеӆ номер:+7(921) 672-72-34**.

Кăт тыӆăщ юпийн уша йиӆ, хуйтат әмăщ вєрӆаӆ пиӆа нух питсăт. Әхăт щи вєрăт ӆэщăтты пăта грант нётупсы вух вохты рăхӆ. Мєт ям вєрăт «ЮграТур» нємпи ванӆтупсыйн аӆьты питӆыйт, щит Ас потты тыӆăщ 13-14-мит хăтӆӈăнăн мăнты питӆ, – юхи хăщум артăн Владислава Вишневская лупăс.

Мойӈ ӧх хăнты кэртăн

Путăр хăншăс:
Людмила Гурьева

Югра мӯв вәнлӈтӑты ёх вән мирхот

Югра мӯв кәща нє Наталья Комарова округ няврємӑт вәнлӈтӑты ёх вән мирхот пӯншӑс.

Щит вәйт лӈор тыльӑщ 25-мит хӑтлӈӑн Сәрханлӈ государственной университет хуща онлайн щирн пӯншсы. Щи мирхота округ районӑт па вошӑт вәнлӈтӑты ёх па щи вєрӑт тәты вәтаӈ хуятӑт онлайн щирн вантсӑт па путӑртсӑт.

Россия мӯв вәнлӈтӑты вєр тәты министр хә С.Кравцов вӯща ясӑӈ китман айкелӈ тәс. Лӯв эвәлӈталәа уша йис, хуты арсыр па хон пєлӑк мӯвӑт кӯтн Россия мӯвн иса муй вєрсы, лӈәлӈ лӈавӑрт пандемия пурайн няврємӑт вәнлӈтӑты.

Няврємӑт вәнлӈтыйлӈсӑт, тәп еша дистанционной щирн щи вєр тәсӯв, – С.Кравцов лупӑс. – *Мӯӈ иса муй вєрлӯв, лӈәлӈ няврємӑт ӑшколайн ӑт вәнлӈтыйлӈсӑт. Вантэ, вәнлӈтӑты вєр мєт ӄма мӑнл, хән няврємӑт ӑшколая ӈӈхлӈӑт па вәнлӈтӑты ёх эвәлӈт арсыр мосты вєрӑт олӈӑӈӑн уша вєрлӈӑт па нумсӑӈа йилӈӑт. Щи лӈавӑрт пурайн тәса рәпитмелӈ пӑта вәнлӈтӑты ёха вән пәмащипа луплӯм.*

Округ кәща нє Н. Комарова нәмӑлӈмӑс, хуты кашӑӈ вәйт лӈор тыльӑщн вән мирхотн вәнлӈтӑты ёх нәмӑслӈӑт, муй щирн йилӈуп олӈн няврємӑт вәнлӈтӑлӈӑт.

Интӑм мӯӈева мосл нәмӑсты, хутыса сот процент арат 1,5-7 олӈ лӯват няврємӑт ӑшколая лӈәщӑтты, – путӑртӑс округ кәща нє.

Округ 20 район па вошӑтн щи вєр ӄма лӈәщӑтман вәлӈ. 2021-мит олӈн щӑта хӑтлӈ мӑр няврємӑт тӑйты 2234 йилӈуп хот пӯншлы.

Щи тумпи Н. Комарова партӑс тӑм олӈн уша вєрты, хутыса йилӈуп щирн эвет-пухӑт вәнлӈтӑты.

Вантэ, уша вєрлӈӑты ки, муйсӑр вәнлӈтӑты вєрӑт ӄма мӑнсӑт, мӑта утӑт хулӈна вевтама вәлӈӑт, няврємӑт пилӈа тәса иӈха щи утӑт тӯӈматты па экзаменӑт ӄма мӑты пӑта лӈәщӑтыйлӈты. Няврємӑт па лӈыв ӑӈкилӈалӈ-ащилӈалӈ вевтам вєрӑт олӈӑӈӑн уша вєрты питлӈӑт ки, иӈха щитӑт тӯӈматты кєншӑка питлӈ, – округ кәща нє лупӑс.

Н. Комарова ясӈӑлӈ щирн, няврємӑта арсыр кӑсупсэтн кӑсты мосл, щи пурайн лӈыв айтєлӈн уша вєрлӈӑт, муйсӑр вєрӑт пєлы лӈыв сӑмӑӈӑт. Щи пӑта округ ӑшколайтн кӑсты щирӑт иса тәса па йилӈуп щирн лӈәщӑтты мосл.

Мосл лупты, «ГИС Образование Югры» вєр тәты ёх Россия мӯвев «Сириус» нємпи вәнлӈтӑты тӑхи кәщайт пилӈа иӈха рәпитты пӑта кашащты нєпекн ёш посӑт пунсӑт. Интӑм мосл, лӈәлӈ «ГИС Образование Югры» сайт хуща кашӑӈ вәнлӈтӑты няврєм лӯв ӄокан тӑхи ат тӑйс. Щи унтасн лӯв Россия мӯвтєлӈ мир кӑсупсэтн математика, физика, астрономия, информатика, химия, биология па па урокӑт әхтыйн кӑсты вєритлӈ.

Округ губернатор лупӑс, хутыса сырышӑк ӑӈкетащет пушхиет ӑшколая вӯты, вәнлӈтӑты вєр, ӑшколайн лӈапӑтты вєр йилӈуп цифровой щирн лӈәщӑтты вохсӑт, щирн щи вєрӑт ищи вєрты мосл.

С. Кравцов. admhao.ru сайт эвәлӈт вӯюм хур

Округ кәща нє нәмӑсл, хуты округевн среднепрофессиональной вәнлӈтӑты вєр шєӈк мосл. 14 колледж хуща Ворлдскиллс щирн вєрӑнтты ёх пӑта 55 нємасыя тӑхи (мастерской) лӈәщӑтман вәлӈ. Олӈ сухӑнтты вәнты ищимӑщ 19 тӑхи па вєрлӈы.

Высшей образование олӈӑӈӑн путӑртмалӈн губернатор лупӑс, «Приоритет – 2030» нємпи кӑсупсы щирн Югра мӯв университетӑтн айлӈат ёх йилӈуп щирн вәнлӈтӑты питлӈыйт, щи тумпи йилӈуп мосты пурмӑсӑт лӈәтлӈыйт, няврємӑт вәнлӈтӑты ёх тӑта йилӈуп щирн вәнлӈтӑты вєрӑт олӈӑӈӑн уша вєрлӈӑт. Тӑм йисн онлайн щирн вәтаӈ учёнойт па мєт ӄма вәнлӈтӑты ёх лекцияйт лӯӈӑтты питлӈӑт.

Мӯӈ Нумсӑӈ хӑтлӈ елпийн вәйтантыйлӈсӯв. Вән учёной хә Альберт Эйнштейн хәнты лупӑс: «Мєт вән уй – щит хән вәнлӈтӑты ёх эвәлӈт няврємӑт сӑмӑӈа вәнлӈтыйлӈӑт. Нын ищиты щи әмща рәпитаты!» – округ губернатор вәнлӈтӑты ёха лупӑс.

Мӯӈ округевн «Социокультурные истоки» поступсы щирн иса муй вєрлӈы, лӈәлӈ эвет-пухӑт мир пєлы сӑмӑӈа, щӯняӈа ат єнумсӑт, елӈы ӄма ат вәсӑт па вещката ат рәпитсӑт, – Ёмвош па Сәрханлӈ митрополит Павел лупӑс.

Щи вән мирхот пурайн ӑкмум вәнлӈтӑты ёх путӑртсӑт, муй щирн тӑм йисн няврємӑт ӄм хӑннєхуятӑта єнмӑлӈты, лӈәлӈ лӈыв елӈы рәт мӯвев сӑмӑӈа аттӑйсӑт па унтас аттәсӑт.

Округ вәнлӈтӑты па айлӈат ёх вєрӑт тәты департамент кәща хә А. Дренин ай тәс, хуты Югра мӯвевн ӑшколайт хущи ӄм интернет вәлӈ:

2020-2021-мит олӈӑнӑн Россия мӯвев лӯваттыйн цифровизация вєр хӯват Югра кимит тӑхийн вәлӈ. Кашӑӈ ӑшколайн интернет вәлӈ, мӯӈ щи вєрн 1-мит тӑхийн вәлӈӯв.

Округ вәнлӈтӑты ёх мирхот кӑт хӑтлӈ вәс.

Хӑнты ясӑӈа тулмащтӑс:
Людмила Лонгортова

Вулаң вухаль рәт эвăлт ими

Югра мӳвевн вулаң хуятăт нємăт ăкăтлыйт. Щи вєр 2018-мит ол вӳш эвăлт тәлы, нємл «Земляки». Щи вулаң вєр унтасн мӳң вухаль ими Анна Ячигина олăҢăн уша павăтсӳв.

Анна Григорьевна Ячигина Сын-Вар кәртăн Мосум юхан хонăҢăн 1932-мит олн 5-мит хăтлăн сєма питăс. Лӳв Сизаровăт вулаң вухаль тащăҢ рәт эвăлт вәс. Хоттєл ёх хуща нивл няврєм сєма питăс.

ĂҢкел – Екатерина Степановна Сизарова – Ас хонăҢăн Карымкары вошн єнмăс. Ащел – Григорий Михайлович Тарлин.

Лаль пурайн лын колхозн ловăт лавăлман рәпитсăҢăн. ĂҢкел няврємлал лапăтты пăта хӳл вельпăслăс. Лаля китты щира воньщумут, тулăх ăкăтсăт. Щăлта шар тăйты хир, вой сух эвăлт посăт, кєшăт ёнтсăт па иса лаля китсăт. Ащел 1942-мит олн лаля тәсы, лӳв щăта пăрăс.

Анна Григорьевна 1953-мит олн Репьёган хущи Вершинской хӳл вельпăслăты тăхийн рәпитты олҢитăс. 1964-мит олн Урманный госпромхоза вухсарăт єнмăлты тăхия рәпитты китсы. Лӳв питы вухсарăт па лєпăк лавăлман па єнмăлман рәпитăс.

Ямa рәпитмал пăта лӳв районной депутата пириты партсы. «Ленин пăнт хӳват» газетайн Анна Григорьевна олăҢăн Мария Волдина хăншилăс.

1970-мит олн Анна Григорьевна Кышик вош пәльницая рәпитты мăнăс. Щăта ар ол мăр лєтут кавăртты нєңа па санитаркая рәпитăс. 1982-мит олн лӳв рӳтьщăты питăс. Щи юпийн «Ветеран труда Ханты-Мансийского автономного округа» нємн мăсы.

Анна Григорьевна Никита ай хилэл пила

1971-мит ол вӳш эвăлт апщела аҢки юкана вәс, щит Андрей Павлович Тарлин. Лын яха арсыр шуши мир пурмăсăт вєрсăҢăн.

Анна Ячигина 1990-мит олн Пыть-Ях воша каслăс. Щăта лӳв шуши мир йис пурмăсăт лавăлты хот вєрăс. Лӳв эвел Галина Петровна Марченко пила иса пурмăсăт ăктăс.

2001-мит олн айкелăт ăкăтты нє Раиса Сайдулаева «Алтарь воспоминаний» нємпи кина вєрăс, хута ясăҢ мăнăс, хутыса Пыть-Ях вошн олăҢмит музей пӳншсы, щи кина федеральной канал хущи ванлтăсы.

Пыть-Ях вошн «Культурный центр: библиотека-музей» нємпи тăхи рәпитл. Щăта Анна Григорьевна Ячигина ăҢкел – Екатерина Степановна Тарлина – йис пурмăслал ин вәнты вәллăт. Щи ими «Материнская Слава второй степени» нємпи мевл пос тăйс.

Анна Григорьевна и эви єнмăлтăс, щит Галина Петровна Марченко (Ячигина). Лӳв 25 ол мăр Пыть-Ях вошн вәс, щăта шуши мир йис пурмăсăт шавиты хот пӳншты щира ар ёр пунăс. ĂҢкел олăҢăн лӳв щиты путăртăс:

ĂҢкєм мăнєма Екатерина Степановна Сизарова аҢкаҢкєм олăҢăн путăртăс, хуты лӳв кәртăҢ миревн вулаңа тăйсы. Лӳв Кăрăщ Екатерина нємн алъщăсы. АҢкаҢкєм нюмша па хăннєхәйт пєла сăмăҢ имия вәс. МӳҢ ăн па вәсэв, хуты лӳв купеческой рәт эвăлт вәс. Щи олăҢăн аҢкаҢкєм вән эвел Федосья Григорьевна Аликова «Торум Маа» музейн рәпитты хуятăта 2008-мит олн путăртăс.

Галина Петровна Марченко икел пила хәлум няврєм єнмăлсăҢăн. Георгий вән пухл Таганрог вошн вәл, Галина Петровна ин ищи щăта лӳв пилэла вәл.

А.Г. Ячигина

Ольга эвел хотăҢ ёхлал пила Санкт-Петербург вошн вәллăт. Максим пухл Пыть-Ях вошн ин вәл. Галина Марченко щиты лупăс:

Ольга эвєм Никита хилєм єнмăлтăл. Щит нумсăҢ пухие, саксофон па фортепиано утҢăнăн тәса юнтăл. Лӳв Санкт-Петербург вошн Адмиралтейской район хуща английской ясăҢ вәнлтăты ăшколайн вәнлтыйл. Арсыр кăсупсэтн кăсл, ар ишăкты нєпек тăйл. Лӳв 2020-мит олн Вулаң лаљн нух питум хуятăта Константин Симонов хăншум «Ты помнишь, Алёша, дороги Смоленщины?!» нємпи стихотворения ямa путăртăс. Ма шєңк юрăҢа хилєм олăҢăн путăртлум.

Анна Григорьевна Ячигина пăта щит хилы тумпи хилы. Никита ищи лӳвел мосман тăйсăлэ. 2013-мит олн Анна Григорьевна ăнтәма йис, Пыть-Ях вошн шависы.

Шуши мир йис вєрăт лавăлмал пăта тăм вухаль ими ар пӳш ишăкты нєпекăтн па мойлупсэтн мийлясы.

Путăр хăншăс:
Надежда Рагимова

Щиты лупӑс 37 ол Тэк кэртӑң ӑшколайн ай нявремӑт вэнлҭӑты ими Люцина Петровна Гындышева. Лӯв хӯвн пенсияйн вэл, тэп хулна рэпитл, ӑн вєритл мосты рэпатайл таклы вэлты. Ма лӯв пилэла Тэк кэртӑн вэйтантыйлсум. Лӯв ясңӑл щирн, тӑм олн лӯв 4-мит классӑң эвет-пухӑт вэнлҭӑты питл, олӑңмит класса хэт нявремем юхӑтл.

Мӑнєма эмӑщ нявремӑт пилэ рэпитты

Вэлупсэл олӑңӑн щиты путрӑл олңитсӑлэ:

Ма тӑта сєма питсум, єнумсум, айтєлн ащєма Пётра Ермолаевича Макарова, ӑңкєма Тамара Семёновная (эви опращнємл Хандыбина) нётсум турн сэвӑртты, тӯт юх лэщӑтты па па вєрӑтн, вантэ, иса пурайн хот войт тӑйсӯв.

Нивл класс вэнты Тэк кэртӑң ӑшколайн вэнлҭыйлсум, елды Светлой кэртӑн яң класс етшуптӑсум. Щи юпийн имухты Ёмвоша мӑнсум, ямa экзаменӑт мӑсум па кӑт тӑл ай нявремӑт вэнлҭӑты вєра вэнлҭыйлсум. Нєпекӑңа ювмєм юпийн 1984-мит олн рэт Тэк кэртєма кєрлӑсум па тӑм пура вэнты ай нявремӑт вэнлҭӑлум. Иӑха лӯңӑтты ки, 37 ол ӑшколайн рэпитлум.

Ма иньщӑссєм, алпа, айтєлн вэнлҭӑты нєңа йиты лӑңхас, юхлы лӯв щиты ястӑс:

Па муй. Ма олӑңмит вэнлҭӑты нєңєм Зоя Абрамовна Новьюхова вэс. Ма лӯв пєлэла ванттємн уша вєрсум, хутыса лӯв нявремӑт пєлы сӑмӑң, нявлӑк нєңие, муй щирн лӯв мӯң пилэва путӑртӑс, муйсӑр арсыр эмӑщ вєрӑт, рӯтьщӑты хӑрӑт, ёмӑңхӑтлӑт па па утӑт лэщӑтӑс. Лӯв унтасӑлн ма вэнлҭӑты вєр сӑмӑңа тӑйлум. Ай пураёмн нумӑс пунсум – ищи вэнлҭӑты нєңа йилум.

Щи арат ол пушхиет вэнлҭӑталн Люцина Петровна лыв пилэла ищи арсыр кӑсупсэт, етнхотӑт лэщӑтл. Лӯв эвӑлтала уша вєрсум, хутыса сырышӑк кашӑң классӑн «Ӑңки ёмӑңхӑтл» вєрсы, интӑм иса ӑшколайн ияха вєрлы, кашӑң класс эвӑлт нявремӑт етнхот алты хот йитн вэн ёмӑңхӑтл лэщӑтлӑт, ияха нэмӑслӑт, муйсӑр стихӑт, арӑт, якӑт вантӑты питлӑт.

Щи тумпи Тэк ӑшколайн кашӑң ол «Наукайт лапӑт» нємпи вєр лэщӑтлы. Щи пурайн нявремӑт арсыр учёнойт, мӯң хӑнты, вухаль мирңӑн арсыр вєрӑт лєрамтты ёх айкелӑт ӑкӑтлӑт, щи тумпи нявремӑт ищи мӯң кэртэв йис вэлупсы, хӑнты мир вєрӑт олӑңӑн научной нєпекӑт хӑншлӑт, щӑлта иса нявремӑта путӑртлӑт. Ма щирємн, щит вєра мосты вєр, вантэ, мосӑң, хуйтат вэнлҭыйлты эвет-пухӑт елды ищи наука щирн рэпитты питлӑт.

Л.П. Гындышева хилнєңӑл пилэ

Люцина Петровна Васильевна икел пилэ хэлум нявремєнмӑлтӑс: Валерий, Ирина па Юрий. Путӑр хӑншмєм пурайн юлн Вика хилнєңиел вэс, лӯв пилэла еша путӑртсум. Лӯв хэтмит классӑн вэнлҭыйл, арсыр кӑсупсэтн кӑсл, «Хӑнты ясӑң» газета ёхн лэщӑтум «Увӑс мӯвев» нємпи кӑсупсыйн хӑнты ясӑңӑн лӯңӑтты ар лӯңтӑс. Вика эвие елды тохтура йиты лӑңхӑл, щиты путӑртӑл:

Ащєм упи иса вэлупсэл мӑр Игрим вошӑң леккар хотн мир ямӑлтӑс, ма ищи щи мосты вєр елды тэты лӑңхалум.

Рӯтьщӑты мӑрн Люцина Петровна икел, нявремлал, хилылал пилэ воньщумут, тулхӑт, нохӑр ӑкӑтты яңхлӑт. Ям арат ол юхлы Гындышевӑт хоттєл ёх йилуп хота касӑлсӑт, хот питӑрн хӑрн кӑртэпка па арсыр овощӑт єнмӑлӑт. Икел – хӑнты хэ, щирн хӯл па вой велпӑслуман вэл. Лыв кашӑң ол хӯл велты пӑта округ промышленность департамент тӑхия вохты нєпек хӑншлӑт.

Катра пурайн Асн нуви хӯлӑт велпӑслӑты рӑхӑс, ин щи хӯлӑт хулыева йира вӯсыйт, тэп ӑл хӯлӑт велты рӑхл. Асэв хуща йиңк хэлєңа йис, щи пӑта нуви хӯл вєра шимла йис, – лупӑс ма пилєма путӑртты ими.

Тэкӑң нє эвӑлт иньщӑссум, муйсӑр нӯшайт кэртӑн вэлӑт? Юхлы лӯв ястӑс:

Мєт вэн нӯша – щит Ас хонӑң рохнємӑл, кӯш округ вэн кэщайт эвӑлт нётупсы вохсӯв, лыв Сӯмӑтвоша касӑлты парсӑт, мӑтты ки щӑта мӯң пӑтэва хотӑт омӑслыйт, тэп кэртӑң мир ӑн лӑңхалӑт. Кимит вэн нӯша – щит

«Ӑшкола-Культура хот» омӑссы, тэп хулна рэпитты ӑн олңитӑс. Интӑм ӑшкола интернат хотн вэл, тэп щит вєр хэн? Ай хот йитӑт, тэх щосн ӑн вэлӯв, хулта парта пӑсан омӑсты.

Культура хот вевтама йис, щирн лӑп тэхӑрсы. Культура рэпатнекӑт щӑта нявремӑт па вэн ёх пӑта арсыр эмӑщ хӑрӑт лэщӑтсӑт. Щӑта «Ас нє», «Ай Ас ёх» имет па эвет хӑнты арӑт ариӑт па якӑт якӑт, «Сорнєң ёшие» хӑрн вэн имет эвет пилэ арсыр хурамӑң пурмӑсӑт вєрӑт. Щи культура хот вєра мосл.

Путӑр хӑншӑс:
Людмила Шульгина

Сорни ёшпи па хурамăӈ тӳрсый тăйты ими

Ям арат ол юхлы ма Хăнты-Муши кэртăн сорни ёшпи хăнты ими пила вэтаӈа йисум, щит Евдокия Александровна Тыликова. Лӳв пилала путăртмэмн ма уша вэрсум, муйсăр мир пэлы сăмăӈ имие.

Е.А. Тыликова ям пэлăкн лоль. Л. Гурьева вэрум хур

Евдокия Александровна, ма вэлум, хуты нăӈ ин Овкэртăӈ «Щаня ёх» нэмпи ариты тăхи кэщая вэлӈăн, щи олăӈăн еша путăрта.

▶ Па муй, щиты щи. Щи тăхи сыры вэлум кэща ими Надежда Егоровна Лонгортова (Рускаламова) Семён Гаврилович икел пила Пулӈавăт воша вэлты мăнсăӈăн. Пулӈавăт воша яӈхмев пурайн мӳӈ кашăӈ пӳш лын хущана мойӈа яӈхлӳв. Щирн щи юпийн ма кэщая йисум. Надежда Егоровна кэщая вэлум пурайн пирăщ ёх эвăлт арăт ăктăс, нух хăншăс, нэмасыя арăӈ киника лэщăтăс па єслăс, «Щаня ёх» ариты тăхев «народной коллектив» нэм тăйты питăс. Тăм пура вэнты щи арăт арилӳв. Щи тумпи Прокопий Салтыков, Сергей Кондыгин па Тамара Пырысева хăншум арăт арилӳв.

Муй олăӈăн мӳӈ арăт арилӳв? Вантэ, Щаня мӳв – хурăмăӈ Кев мӳв, щирн рэт Щаня мӳв олăӈăн, вӳлы тащ лавăлты, хӳл велӈпăслăты ёх, хăнты мир йис вэлупсы па па олăӈăн арăт арилӳв, етнхотăт алълӳв.

Мӳӈ хущева тэп вэна пэлка ювум имет арилăт, щи тухалпи хэлум няврэм ариты вэнлтыйлты юхтыйлăт, щит шэӈк ям.

Мӳӈ Россия мӳвев хӳваттыйн арсыр вошăта яӈхлӳв, ванкӳтлы Ямал мӳвн вэлум сыр-сыр фестивалятн мир елпийн арилӳв. Велщи «Душа тундры» фестиваль эвăлт юхăтсӳв, арăт ариты па етнхот алъты пăта ишăкты нэпекăт ёша холумсӳв. Щи тумпи, ма, вантэ, вэрантты ими, тунты эвăлт арсыр пурмăсăт вэрлум, ма щăта ванлтупсы лэщăтсум, щирн олăӈмиттăхи вӳсум.

Евдокия Александровна, еша нăӈ олӈенăн путăрта.

▶ Ма Ас хăлты тылăщ 14-мит хăтлăн 1948-мит олн сэма питсум. Ăӈкэмащэм иса пурайн вӳлы тащ пила Кева яӈхсăӈăн. Ащэм Александр Николаевич Куртямов, ăӈкэм Агафья Михайловна, эви опращнэмл Макарова вэс. Ăӈкэм нялъяӈ олă ювмалн ăнтэма йис, яртъяӈ няврэм ăӈкилы хăщсӳв. Ма мэт вэн вэсум, щирн ащэма апщилам єнмăлты нётсум, итэх хуятăт интернатн вэсăт.

Овкэртăӈ ăшкола етшуптумэм юпийн Пулӈавăт вошн А.М. Зверев нэмпи педучилищайн вэнлтыйлсум. Щи юпийн имухты Овкэрта кэрлăсум па ăшколайн ай няврэмăт вэнлтăты питсум, щи юпийн труд урок тэсум. Итэх апщилам ищи ма итэма педучилищайн вэнлтыйлсăт, и апщэм медучилище етшуптăс, хэлмит апщэм культпросветучилище юпийн киникайт лӯӈăтты хотн рэпитл. И апщэм Питлор кэртăн вой леккара вэл. Мэт ай Валентина апщэм Пулӈавăт вошн педколледжăн рэпитл. Мӳӈ, вантэ, вӳлэӈ рэт, щирн и апщэм вӳлы тащ лавăл.

Ма хӳвн пенсияйн вэлӈум, няврэмлама нётлум, кăт няврэмӈăлам Пулӈавăт вошн вэлӈăт па рэпитлăт, кăт няврэмӈăлам Овкэртăн вэлӈăт, эвэм ăнтэма йис. И эвэм Тюмень вошн хот омăсты университет етшуптăс, ин рэпитл.

Евдокия Александровна, нăӈ тунты эвăлт арсыр хурамăӈ хушапăт вэрты хошлăн, еша щи олăӈăн лупа!

▶ Ма айтєлн вантсум, муй щирн аӈкаӈкэм па щащэм лыпăт єнумты тылăщн вэнтăн сӳмăт эвăлт тунты хурсăт. Ма лынана ар тунты лэщăтты нётсум, щăлта щитăт 3-4 щос кавăртсӳв. Щит эвăлт тунты хот па сыр-сыр воньщупăт, хинтăт, йиӈлăт па па утăт вэрсӳв. Елӈы вэнлтыйлты питсум па нэмăссум, ма муй тунты эвăлт мулты вэрты питлум? Щи вэр вущкăсэм патэп 1990-мит олăтн йилпа тунты эвăлт арсыр хурамăт вэрты питсум, ванлтупсэт пила Москва, Омск, Пулӈавăт па па вошăта яӈхсум.

Щи тумпи ма сăк эвăлт арсыр тӳрлопсăт, сăк келăт па па утăт вэрлум. Ма нэй сăхăт, ёрнасăт, вейт ёнтты хошлум.

Овкэртăн культура хотн эвет ищи арсыр ими вэрăта вэнлтăлӳв.

Ям арат ол юхлы «Мастер декоративно-прикладного искусства и ремёсел Ямало-Ненецкого автономного округа» нэмн мăсыюм.

Е.А. Тыликова пила путăртăс:
Людмила Лонгортова

Любовь Викторовна Захарова кӑт пӯш Москва хон вошн рӑт ясӑңа вӑнлҭӑты нєңӑт кӯтн кӑсупсыйн кӑсӑс, щи кӯтн Сӑрханлҭ вошн ищимӑщ кӑсупсыйн нух питӑс. Тӑм хӑнты нє Нуви сӑңхум район Касум вошн 29 олҭ мӑр няврємӑт вӑнлҭуман рӑпитлҭ.

Йилҭуп щирн няврємӑт вӑнлҭӑлҭ

Любовь Викторовна Касум вошн хӑнты семьяйн сєма питӑс па єнмӑс. Ӑңкелҭ – Валентина Кузьминична Вагатова, ащелҭ – Виктор Иванович Лозямов. Ӑңкелҭ ёнтӑсты нєңа вӑс. Хӑлум няврєм єнмӑлсӑңӑн. Любовь – мєт вӑн эви. Ай пура олҭлаҭ Касум вошн мӑнсӑт. Ӑшкола етшуптумаҭ юпийн айлат эви Ёмвоша педучилищая вӑнлҭыйлҭы мӑнӑс. Вуҭаң нєпек ёша павтӑс па Касум вош ӑшколая рӑпитты кєрлҭӑс. Щи олҭӑңӑн лӯв щиты лупӑс:

Л.В. Захарова

Любовь Викторовна урок пурайн

Олҭӑлн и олҭ ма тӑта воспитателя вӑсум, щӑлҭа 1996-мит олҭ вӯш эвӑлҭ па ин вӑнты ай няврємӑт вӑнлҭуман рӑпитлум. Щи мӑр хат муй лапӑт пӯш пушхиет вӑн классӑта єсӑлсум. Мӑнум олн ма ай няврємӑт олҭӑңмит класса вӯсум, интӑм лыв кимит класса мӑнсӑт. Тӑта хӑс няврєм вӑнлҭыйлҭ.

Ма иньщӑссєм, няврємӑт хӑнты ясӑңа вӑнлҭӑлыйт муй ӑнтӑ? Лӯв лупӑс, хуты интӑм пушхиелаҭ рӑт ясӑң па хон пєлӑк ясӑң иты вӑнлҭӑлаҭ.

Юлн ӑңкилаҭ-ащилаҭ ин лыв пилэла рӑт ясӑңӑн ӑн путӑртлаҭ па щиты тывлҭ. Щи пушхиет вӑнты ма па няврємӑт вӑнлҭӑсум, лывты єсӑлсум, интӑм лыв хӑтмит класса мӑнлаҭ. Лыв садик вӯш эвӑлҭ рӑт ясӑңа вӑнлҭӑсыйт, щи пурайн «языковое гнездо» щирн щӑта єнмӑлсыйт. Ин щи вєр па щирн алъщӑлы. Лыв олҭӑңмит класса юхаттэлн ар хӑнты ясӑң вӑйтсӑт, хӑлсӑт па еша путӑртсӑт. Щирн щи вєр елҭы тӑты мосл, лӑлн рӑт ясӑң лавӑлты, – лупл Любовь Викторовна.

Любовь Викторовна Захарова няврємӑт пила интерактивной сохӑлҭ унтасн йилҭуп щирн рӑпитлҭ. Приложенияйт вєрӑс, щирн пушхиета ӑмӑщ рӑт ясӑң урокӑта йӊхты.

Уроклаҭ ӑмща тӑлҭэ, щирн, алпа, лӯв рӑт ясӑңа вӑнлҭӑты па нєңӑт кӯтн нух питӑс. Няврємлаҭ арсыр проектӑт вєрлаҭ па елҭы щитӑт тӑлаҭ, иса вєрӑтн лывела Любовь Викторовна нётлҭ. Щи тумпи лӯв унтасӑлн лыв арсыр кӑсупсэтн кӑслаҭ па нух питлаҭ.

Ин рӑт ясӑң урокӑт йира вӯсыйт, щит внеурочной щирн вєрсы. Интӑм щи няврємӑт, хуйтат ӑн лӑңхалаҭ хӑнты ясӑң вӑнлҭӑты, урокӑта ӑн йӊхты щир тӑйлаҭ.

Тэп ма щиты вєрлум, лӑлн щи урокӑта иса няврємӑт ат йӊхсӑт, щирн тэп и пухие хӑнты ясӑң ӑн вӑнлҭӑл, щит сӑран пух, – лупӑс Любовь Захарова.

Муйсӑр йилҭуп вєрӑт рӑт ясӑң вӑнлҭӑты щира лӯв лэщӑтӑс, иса интернетн вантты рӑхл, щӑта Л.В. Захарова сайт тӑйлҭ. Хутыса няврємӑт вӑнлҭӑл, иса шивалаҭты рӑхл.

Любовь Викторовна кӑт няврєм єнмӑлҭӑс – Вера па Пётр. Вера икия мӑнӑс, Любовь Викторовна ин хилнє тӑйлҭ. Лӯв лӯң пурайн рӑт ёхлаҭ пила вӑнта воньщумут, тулӑх ӑкӑтты йӊхӑлҭ. Рӯтьщӑты мӑр хӑнты ёрнаса пӑнтӑт ёнтӑл, щи тумпи сӑк кӑрӑтл, пурмӑсӑт тыйлҭ. Лӯв ёнтум ёрнасӑлн няврємӑт вӑнлҭӑты ёх кӯтн кӑсупсэта йӊхийлҭ.

Йилҭуп вӑнлҭыйлҭты олҭ ёмӑңхӑтлҭ пила ма лӑңхалум лӯвела ям па хошум ясңӑт лупты, тӑлаҭа,

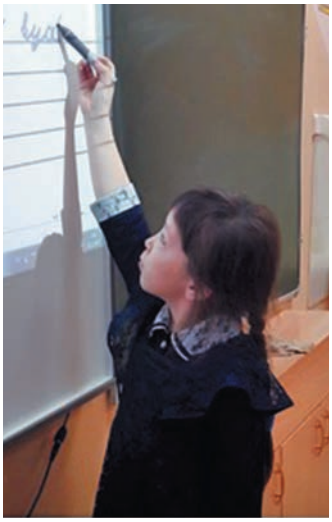

Эвие интерактивной сохӑлн рӑпитлҭ

уяңа, ӯма ат вӑлҭ. Вӑнлҭум няврємлаҭ нумсӑң, рӑпата пєлы сӑмӑң хуятата ат йилаҭ, арсыр кӑсупсэтн ат кӑслаҭ, ӯма ат вӑнлҭыйлҭаҭ, йилҭуп мосты вєрӑт уша ат павӑтлаҭ. Тӑлаҭа, ӯма вӑлаты!

Путӑр хӑншӑс:
Надежда Рагимова

Щимӑщ нєм хӑнты мир моньщӑт хӑншты, айкелӆӑт ӑкӑтты хә Владимир Енов вәйтантупсы тӑйс. Щит мӳвтєлӆ шуши мир ёмӑӈхӑтлӆ елӆпийн Ёмвошӑӈ киникайт лӯӈӑтты хотн вәс.

Владимир Енов моньщӑӈ вәлӆупсы

Киникайт мӑты нє Любовь Коробицина вӯща вєрман лупӑс:

Кашӑӈ олӆ вәйт лӆор тылӆӑщ 9-митн мӳвтєлӆ шуши мир ёмӑӈхӑтлӆ постӑлӯв. Щит вулӆаӈ хӑтлӆ, вантэ, щи пурайн мӯӈ уша вєрлӯв, хутыса шуши мирӑт йис вәлӆупсы елӆлы лӆавӑлӆман тӑйты. 1994-мит олӆн ООН Генеральной Ассамблея кәщайт щи хӑтлӆ постӑты пӑта нємасыя поступсы вєрсӑт. Ёмвош округев пӑта щит ищи вән хӑтлӆ, вантэ, мӯӈ хущева хӑнты, вухалӆ па юрн мирӑт вәлӆӑт. Тӑм пура вәнты арсыр учёнойт мӯӈ тащӑӈ йис вәлӆупсэв олӆӑӈӑн уша вєрлӆӑт.

Тӑмхӑтлӆ мӯӈ хӑнты мир писатель Владимир Енов пиӆа вәйтантыйлӆӯв. Лӆӯв Россия мӳв айкелӆӑт ӑкӑтты ёх тӑхия, Россия мӳв писателят тӑхия лӆуӈман вәлӆ, округ губернатор премия ёша холумтӑс. 2018-мит олӆн Россия мӳв Увӑс мир ассоциация эвӑлӆт «За верность Северу» нємпи мевлӆ пос ёша павтӑс. Лӆӯв «Хӑнты ясӑӈ» газетайн айкелӆӑт ӑкӑтты хәя рәпитлӆ.

Владимир Енов моньщӑт пиӆа хәлӆум киника єслӆӑс – «Яна ёх моньщӑт», «Меӈк ики мойлӆӧпса», «Ас ёх моньщӑт». Итэх йис путӑрлӆаӆ, моньщлӆаӆ мордовской, удмуртской, сӑран па марийской ясӈӑта тулмащтӑсыйт.

Моньщӑт хӑншты хә лупӑс:

Ма хӯлӆ па вой вєлӆпӑслӆӑты ёх хотн сєма питсум. Нялӆ хотуп ай Карвош кәртӑн єнумсум. Щатьщащєм-щащєм пиӆа вәсум, айтєлӆн йис путрӑт, моньщӑт, арӑт хәлӆӑнтсум. Щитӑт мӑнєма вәлӆупсємн мєт ӄма нётлӆӑт. Па хон пєлӑк Германия мӳвн армияйн служитты пурайн итэх щосн шєӈк лӆавӑрт вәс, тәп моньщӑт нәмӑлӆмӑлӆум, имухты ӄма йилӆум.

Армия ӄпийн Владимир Егорович рәт Асов кәрта кєрлӆӑс па «Азовской» нємпи хӯлӆ вєлӆпӑслӆӑты тӑхийн рәпитӑс. Щи ӄпийн Томской государственной педагогической университетн вәнлӆтылӆӑс, рӯщ ясӑӈа па литературая вәнлӆтӑты хәя йис. Әхӑт ӑшколайн ныврємӑт вәнлӆтӑс. 35 олӆа ӄвум пурайн лӆӯӈӑтты арӑт, йис путрӑт, моньщӑт хӑншты питӑс. Щи пурайн лӆӯв Ёмвоша вәлӆты каслӆӑс.

Владимир Егорович мойӈ ёха рӯщ па хӑнты ясӑӈӑнӑн «Яна ёх йис путрӑт» киникайлӆ эвӑлӆт «Хӑнты пух па Мишнэ», щӑлӆта «Лӆӯй пӑлӆаткєм кӑт пухлєӈки» хӑнты мир йис путӑр шәп стихотворение щирн лӆӯӈтӑс.

Ныврємӑта па вән ёха шєӈк әмӑщ хәлӆӑнтты вәс, арсыр вєрӑт олӆӑӈӑн иньщӑссӑт. Муйсӑр киникайт ай пурайн лӆӯӈтӑс? Нӑӈ хӑнты ӑнтупенӑн муйсӑр хӑншет вәлӆӑт? Муйсӑр вєрӑт олӆӑӈӑн йис путрӑт, моньщӑт, лӆӯӈӑтты арӑт хӑншлӆӑты?

В.Е. Енов. С. Ромбандеева вєрум хур

Хӑншты ики єнумты ныврємӑта моньщӑӈ ёх вәлӆупсэл олӆӑӈӑн ай тәс:

Ма нивской писатель Владимир Санги хӑншум путрӑт лӆӯӈӑтты сӑмӑӈа тӑйсум, лӆув путӑрлӆаӆ эвӑлӆт уша йилӆ, муй щирн лӆув рәт мӳвлӆ, рәт ясӈӑлӆ лӆавӑлӆман тӑйлӆ. Нынӑна ищи ар киника лӆӯӈӑтты мосл, щи эвӑлӆт нын ушӑӈа-сащӑӈа, нумсӑӈа йилӆты.

Ӑнтуп – щит ёшн вєрум ут, ма ӑнтупєм Касум кәртӑӈ вєрӑнтты хә вєрӑс. Ӑнтупємн сӳмӑт хӑншийн хурамтман вәлӆ, вантэ, хӑнтэт пӑта сӳмӑт – щит ӄмӑӈ ӄх. Ӑнтупа нємасыя хӯлӆ па вой велӆпӑслӆӑты хә пӑта кєши эхӑтман вәлӆ.

Ма моньщлӆам эвӑлӆт хӑннєхә мир пєлӆы сӑмӑӈа, рәпатайӈа, вещката йилӆ.

Мойӈ ёх Владимир Егоровича вән пәмащипа ясӑӈ лупсӑт. Ныврємӑт шєӈк лӆӑӈхалӆӑт, лӆалӈ лӆув елӆлы әмӑщ моньщӑт ат хӑншӑс.

Киникайт лӆӯӈӑтты хотн рәпитты ёх ищи В.Е. Енова вән пәмащипа ясӈӑт лупсӑт па мойлӆупсы мойлӆӑсӑт.

Светлана Ромбандеева
Хӑнты ясӑӈа тулмащтӑс:
Людмила Гурьева

6-мит пӯш «Хӑтӆые» нӗмпи ёмӑӈхӑтӆ вӑс

Вӑйт ӆор тыӆӑщ 20-22-мит хӑтӆӑтн Мегион вошн 6-мит пӯш «Хӑтӆые» нӗмпи шуши мир вӑн ёмӑӈхӑтӆ вӑс. Россия арсыр тӑхет, па хон пӗлӑк Казахстан па Германия мӯвӈӑн эвӑӆт 30-кӗм мулӆтас хуят мирхотн рӑпитӑс.

Ёмӑӈхӑтӆа ӑктӑщум мир елпийн олӈӑӆн вӯща ясӈӑт вошӑӈ кӑща хӑ Игорь Алчинов лупӑс:

Мӯӈ вулӆаӈ мӯвн вӑӆӆӯв. Югра мӯвевн арсыр мирӑт вещката па кӯтэӆн ӆӑхсӑӈа вӑӆӆӑт. Шуши мирӑт тӑта ӆыв йис культура вӗрӆал, рӑт ясӑӈӆал, катра ширн вӑӆупсы ширӆал тӑм хӑтӆ вӑнты ӆавӑӆман тӑйӆӑт. Мӯӈ фестиваль ёмӑӈхӑтӆэв щи вӗр пӑта ищи ям щир па вӑн унтас тӑӆ.

Экоцентр тӑхи кӑща нӗ Руслана Галив тӑм ёмӑӈхӑтӆа юхтум хуятӑта вӑн пӗмащипа ясӑӈ лупӑс. Ӆӯв путӑртӑс:

Ям пӗмащипа ясӈӑт тыв юхтум мойӈ хуятӑта лупты ӆӑӈхаӆум, ӆыв мӯӈева тӑм ёмӑӈхӑтӆэв тӗса ӆэщӑтты нӗтӆӑт. Ӆӑӈхаӆӯв, ӆӑӆн тӑм хӑӆум хӑтӆ мӑр нын ар мосты ут уша вӗрсӑты, йис вӗрӑт оӆӑӈӑн уша павӑтсӑты па нын хошты вӗрӆӑн па хуятӑтн уша ат вӗрӆыйт.

«Торум Маа», «Югра ӆыӆӈуптӑты» тӑхеӈӑн кӑща ими Людмила Алфёрова ищи мойӈ ёха ям па тӗс ясӈӑт тӗс:

Ма кашӑӈ пурайн луплӆум вӑн пӗмащипа ясӈӑт щи хуятӑта, хуйтат тӑмӑщ вулӆаӈ ёмӑӈхӑтӆӑт ӆэщӑтӆӑт, мӑта утӑт хӯват мӯӈ йис вӗрӆӯв ӆыӆӑӈа хӑщӆӑт. Хӑн иӑха катӆӑсман мулӆты вӗрӆӯв ки, щи вӗр иса тывӆ. Вӑн пӗмащипа ясӑӈ Мегион кӑща хӑя Олега Дейнека па «Экоцентр» тӑхи кӑща нӗӈа Русланая Галив луплӆум. Ӆын иса тӑмӑщ ӗмӑщ вӗрӑтн нӗтӆӑт.

Тӑм вӑн ёмӑӈхӑтӆ йис щирн пӯншсы, хӑнты хуятӑт пойкщӑсӑт, ӆӑӆн вӗрел ӗма па тӗса ат мӑнӑс.

Щи ӱпийн «Югра – диалог поколений» V-мит научно-практической мирхот олӈитсы. Тӑм ол щит «Живая культура Югры» щирн нӗмӑтсы. Конференция кӑт щирн ӆэщӑтсы, интернет мухты – онлайн па мирхот тӑты хот йитн мир омӑссӑт. Етн вӑнты мойӈ хӑннӗхуятӑт тӑта щи рӑпитсӑт.

Кимит хӑтӆӑн хулыева вӑйтантупсыя юхтум мир «Югра» нӗмпи этнографической парк хуща вӑсӑт. Олӈӑӆн пӯпи якты хот пӯншсы. Тӑм мӗт вулӆаӈ вӗр тӑм мӑнты ёмӑӈхӑтӆ пурайн вӑс. Тӑм мӗт йис вӗр, мӑта ут шуши мирӑт тӑӆӑт па тӑм хӑтӆӑт вӑнты хулӈа щи вӗрӑнтӆы.

Касум мӯв эвӑӆт юхтум хӑнты хӑ Яков Тарлин пӯпи якты хотӑтн ар пӯш вӑӆӆяс. Ӆӯв мойӈ хуятӑта путӑртӑс, хуты пӯпи ёмӑӈхӑтӆ хӑӆум-ӆапӑт хӑтӆ мӑр ӆэщӑтыйӆы. Хӑ па нӗ хуятӑт щи пурайн нӗмасыя арӑт ариӆӑт па якӑт якӆӑт, пойкщӑӆӑт, ӆӑӆн пӯпи ики ал ӆыкащӑс па шуши мир ӆавӑӆман ат тӑйсӑӆӑ.

Ар ол ёмӑӈхӑтӆа тӑм йис вӗр ӗма вӑты хуятӈӑн Данил Николаевич Покачев па Сергей Васильевич Кечимов (Русскинская кӑрт эвӑӆт) юхтыйӆӆӑӈӑн. Ӆын шӗӈк ӗма йис вӗрӑт па йис арӑт вӑӆӈӑн.

Тӑм вӗр ӱпийн ёмӑӈхӑтӆэӆ елӆы рӑпитты питӑс, сыр-сыр вӑнӆтӑты хӑрӑт, ванӆтупсэт, якты-ариты хӑрӑт вӗрсыйт.

Мегион вош дума депутат хӑ А. Чепайкин тӑм шуши мирев ёмӑӈхӑтӆ оӆӑӈӑн лупӑс:

Шӗӈк ӗм, хуты тӑмӑщ ёмӑӈхӑтӆӑт ӆэщӑтӆыйт. Щит мӯӈ мӯвев йис вӗрӑт, щи оӆӑӈӑн тӑта ашнӑӆа вӑӆты па тыв юхтум хуятӑта вӑты мосӆ. Хӑнтэт, вухаӆят, юрнӑт тӑм мӯвн катра йис вӯш эвӑӆт вӑӆӆӑт па йис вӗрӑттӑӆӑт. Щит шавиман па ӆавӑӆман тӑйты мосӆ, айӆат ёха ванӆтӑты, ӆӑӆн елӆы вӑӆты хӑннӗхуятӑта хӑйты.

Мосӆ лупты, хуты «Хӑтӆые» нӗмпи ёмӑӈхӑтӆ Мегион вошн хӑтмит пӯш ӆэщӑтсы. Тыв Югра округ мӯв арсыр тӑхет эвӑӆт шуши хуятӑт юхтыйӆсӑт. Щи тумпи Россия мӯв вошӑт па па хон пӗлӑк Казахстан мӯв эвӑӆт учёныйт, этнографӑт, историкӑт, культура вӗрӑт тӑты хуятӑт тӑта па вӑсӑт. Германия мӯв учёной ёх интернет мухты округев шуши мир йис вӗрӑт оӆӑӈӑн путӑртсӑт.

Мегион вош общественной связят тӑхи ёх айкеӆ хӯват путӑр хӑншӑс:

Надежда Вах

Марья ими

Хотэн хошум, хотэнӑн әмӑщ вәлты, хән тӑта ям хотӑң имие вәл, хотл ям тӑйлӑлэ. Камн хот питӑрн иса пӯш вӯсты турн, ям әшиет, ай лӯң кәрие вәл, щи кәр хонӑңӑн Марья ими лоль. Кәр әхтыйн шай пӯт омӑсл, лӯв иса питыя йис, щи шай пӯта ванкӯтлы хотӑң ёхн йиңк пунла па кашӑң пӯш шай кавӑртлӑт.

М.И. Кондина

Марья семьяйл вән, ар няврем тӑйлӑт, икиел сыр-сыр рәтнайт хулыева Марья ими хуща юхтыйлӑт, омӑсл ӑт, путӑртлӑт. Лӯв тӑлаң хӑтл сыр-сыр вӗрӑт тӑйл. Вән пухӑл велпӑс эвӑлт юхӑттала, нып хирн ар васы тәл, ӑнкела мӑллэ. Вӗра ар, 15-кем вӑсы тәх щос вел. Марья ими имухты васы сохӑты омӑсл, васы лысты омӑсл. Итәх васэт ёха ара ортлӑлэ. Иса пӯш няврӗмлал мухты мӯңева васы китл. Щит хуты йис вӗр. Икилы хӑщум, атэлт вәлты муй па пирӑщ имета иса пӯш вой-хӯл мӑты мосл. Еша вәл икел Витя пухӑл пила па юхӑтлӑңӑн, лын йилуп хӯл тәлңӑн. Щи хӯл ищи эвӑтты, кавӑртты мосл. Итәх хӯлӑт па щи рәтная ортлӑллэ, пӯңӑлн вәлты ёха тәллэ. Щи вӗрӑт вӗртала лупас хонӑңӑн, кәр хонӑңӑн арл пӗлӑк ампӑт яңхлӑт, улӑт. Лыв кәща нӗңел хонӑңӑн улӑт, мурта лӗлӑт-яньщлӑт. Сӑмӑң кәща нӗңел пӗла вантлӑт, лӯв нӗман лыв пилала так ясӑңӑн путӑртӑл: «Лэпка, пир-я!» Щи ампӑт ищи мурт вәлэл, сӑмӑңа тӑйлайт, лӯң тәрума кӗрӑттыйн щи ампӑт пӯн мӑлӑт. Марья ими лыв эвӑлтэла ямиева пӯнӑт кӯншлӑлэ, лыв лавлӑсман улӑт, лывела хуты әмӑщ, хән кәща нӗние ёшиет лывела хойлӑт. Амп пӯнӑт Марья ими суха ювӑртлӑлэ па нух ихӑтлӑлэ. Лӯң па сӯс юпийн хән камн вӗрты вӗрӑт хулалӑт, Марья ими амп пӯнӑт эвӑлт хошум посӑт тыйл.

Хән кӑртәпка мӯва омсӑлла, турн сэвӑртты па воньщумут воньщты вӯша ёх ӑн юхӑтлӑт, щирн хот хонӑңӑн вӗра ар мир вәллял. Имет вусты турн кӯтн омӑсл ӑт, путӑртлӑт, ёнтӑсл ӑт, няврӗмӑт юнтлӑт, навӑрлӑт. Марья ими щи пурайн ошлал пӯн луртӑл, тәх ёх лӯвела щи войт катӑлты нётлӑт. Әмӑщ вантты, муй хурасупа ошӑт пӯн таклы йилӑт. Ош пӯнӑт ищи суха ювӑртлайт, нух ихӑтлайт. Ат сорлӑт, атум еплӑт па йира ат питлӑт. Ош пӯн эвӑлт Марья ими икета сэвум вей тыйс. Нуви ош пӯн ки тӑйс, лӯв олюпа пунсӑлэ. Щи утӑт эвӑлт хӑншӑң хӑнты сэвум вей тыйс. Муй арат лӯв тыйс!!! Хурамӑң хӑншэт, сыр-сыр пӯнӑт, иса лӯв ёшңӑл мухты мӑнсӑт. Лӯв вей шәпӑт па ёнтӑс, ай мис кӗпл эвӑлт ёнтӑс, ай мис сухӑт ищи лӯв тӑнӑлсӑлэ. Сэвум вейт тыйс, хӑнты ёрнасӑт ёнтӑс, сӑкӑт па кӑрӑтӑс.

Лӯв ӱкан лӓмӑтляты сухлал ки вантты, щит иса пӯш ӑл ёрнасӑт па хошум сухӑт. Щит хуты вӗра ар вӗр тӑйтӑл пӑта. Юлн войт, ар няврӗм, колхозн ищи лавӑрт рәпата вәс. Тӑлн ищи ар рәпата, мис, ловӑт, ошӑт тӑйс. Иса войт лапӑтты мосӑс, мис пәсты, мис хот лэщӑтты, турн тәты, хот хонӑң эвӑлт лоньщ йира хирты, йинк тәты, тӯт ӱх сэвӑрты, щӑлта хота тәты.

Лӗтут кавӑртты вӗр – щит лавӑрт ӑнтә. Кәр тӯт тӑйты мӑр нюхи кавӑртты мосл. Щи хотӑң ёх нюхи иса пӯш тӑйсӑт. Щи нюхи хошум йиңка мултсӑр кӯрпа пунла. Мулты па ут лӗты ки лаңхалӑт, щирн потум хӯл юхи тәлӑт. Потум хӯл корчица пила, питы нянь па сул пила – щит вӗра еплӑң лӗтут.

Мосӑң, ма путрӗм па ёха иса ӑн мосл, мӑнӗма щи хоңхса талты Марья ими олаңӑн путӑртты вӗра әмӑщ. Лӯв лэваса лыпи нумсӑл ёха ӑн ванлтӑслэ, ёх пила ищи так ясӑңӑн путӑртӑс, тәп ай няврӗм шивалӑтӑлн нюр па хурасупа ювӑнтӑс. Няврӗм ёша алумлӑлэ, няврӗм пила юнтӑл. Щирн лӯв веншӑл нюр па хурасупа йил, нюр хӑтл имиен иты хәтлӑл.

И вӗр олаңӑн путӑртты вӯтьщӑлум. Ма айн ӑңкилы-ащилы хӑщсум, 14 ола ювмӗмн Ваньщавӑт эвӑлт йира тәсыюм. Олӑт мӑнум юпийн ма па щи тыв юхӑтсум. Марья ими хуща луңсум. Ишни хонӑңа омӑссум, әш тум пӗлӑкн ӑңкӗм-ащӗм хот мӑнӗма кӑл. Ма холлупа питсум, холлӑлум-холлӑлум, вулыты пищем иса ӑнтәм. Марья ими кәр хонӑңӑн омӑсл, нӗмӑлт ясӑң ӑн лупӑл, тәп сэвум вей тыйл. Лӯв хәсла-сыйлы ванӑн омӑстӑл пӑта мӑнӗма ямшӑк. Ӑңкӗм-ащӗм тал хот пӗла вантлум, сӑмӑңа тӑйты имаём хонӑңӑн омӑслум па вӗра-вӗра холлӑлум – щиты ма вәлтӗм нәпӑт па ӑн холлӑсум. Щи артӑн Витя пухл луңӑс:

– *Муй хуты йис? Хуйн шәкатса?*

– *Хәсла вәла. Ал кӗтме. Мӑна, камн еша шәшила,* – Марья ими лупӑс.

Витя ким этӑс. Ай кӗмн сӑмӗм кӗна йиты питӑс. Ма Марья ими щи пӑта вӗра ям ясӑңӑн луплӗм. Щиты щи, тәх щос хӑннехә пӗла путӑртты иса ӑн мосл. Марья ими нӗмӑлт сӑм ясӑң ёха шӗңк ӑн лупилӑс, ищимурт иса кәртӑң мир лӯв хущэла юхтыйлсӑт – вән хӑннехәйт, няврӗмӑт, пирщӑт. Лӯв мойң ёх пила хӯв мӑр путӑртты кәс щикӯш ӑн тӑйс, ищимурт кашӑң хӑннехә шайн яньщлтӑслэ.

Мӗт әхӑт пӯш юхтыйлмӗмн ищи шай яньщсум. Щит 1987-мит олн вәс. Лӯв вӗра мәшитӑс, щи юпийн еша вәс щи ӑнтәма йис. Лӯв пӯңлӑлн Ксения Ивановна апалнӗңал омсӑс. Марья ими мулты лупты вӯтьщӑс, тәп ясңӑл ушӑңа ӑн тывӑс. Ксения Ивановна ям хәлты пӑта вана хӑтӑс. Щӑлта лупӑс: «Лӯв лупӑс, Тоняена шай пунты». Щиты щи, щикӯш лӯвел вӗра лавӑрт вәс, ёшкӯр алумты кәс ӑн тӑйс, мосӑң, сӗмңӑлалн ушӑңа ӑн вантӑс, мӑта хуят юхтӑс, ищи мурт шайн яньщлтӑты мосл. Щит нӗмӑсыя хӑнты ими! Каркам ими, шимл путӑртты ими, ёх олаңӑн нәмӑсты ими.

Антонина Ледкова

Хӑнты ясӑңа тулмащтӑс:
Пётр Молданов

Яма па тәса хурӑт хӑншты хә

Хурӑт хӑншты хә – щит мӯвл
тәса вәты хуят,
щит мӯв сӑмл, сємл, пӑлӑл,
лӯв вәлтӑл йис сыйл.
– Максим Горький

К.А. Резидент хӑншум хурӑт, вєрум пурмӑсӑт ванлтупсыйн шиваӈӑлӑн ки, имухты уша йиӈ, хуты лӯв мӯвӑӈ тәса па яма вәятӈ. Тӑм вуӈаӈ па вєрӑӈ тәса вәты хуят Югра мӯвевн Сӯмӑтвошн вәӈ.

Константин Анатольевич Резидент Винница вошн (Украина мӯв) ай тӑхет потты тыӈӑщ 9-митн сєма питӑс. Пуӈнавӑт вошн культура па искусства училища етшуптӑс. 1981-мит оӈн Сӯмӑтвоша юхтӑс. Хӯӈ вӯты па щи эвӑлт лєтутӑт ӈэщӑтты тӑхийн рәпитӑс, щӑлта промкомбинат хущи рәпитӑс. Вой сух, ӯх па вӯӈы оӈӑт эвӑлт арсыр пурмӑсӑт вєрты тӑхийн кәщая вәс.

1988-мит оӈ вӯш эвӑлт хурӑт хӑншты хә культура отдел хущи художник-оформитель хуята рәпитӑс. 1996-мит оӈ вӯш эвӑлт па ин вәнты районной культура хотн рәпитӈ. Щит яма па тәса вєрӑӈ вәты хуят. Иса ёмӑӈхӑтӈӑта яма ӈэщӑтыйӈ. Лӯв хот питрӑт хурасӑӈа вєрӈ, хурамӑӈ хурӑт хӑншӑӈ, ӯх па лӯв эвӑлт әмӑщ пурмӑсӑт ӈэщӑтӈ.

Лӯв ӑнтә тәп рәпатайн, юлн ищи хӑншӑӈ. Вуйн па олюпн хӑншум хурӈаӈ Ёмвош округевн па Екатеринбург, Тюмень вошӈӑн хущи вәлты мирн мосман тӑйӈыйт.

2009-мит оӈ товийн «Пейзажные мотивы» вантӈтупсэӈ Сӯмӑтвошн йис пурмӑсӑт ӈавӑӈты хотн вәс. Щӑта Увӑс мӯвев оӈӑӈӑн хӑншум хурӈаӈ ванӈтӑсыйт. Щи ӯпийн па 2018-мит оӈн ванӈтупсэӈ вәс, хута ӯх па лӯв эвӑлт вєрум пурмӑсӈаӈ Сӯмӑтвошӑӈ мир шиваӈӑсӑт.

Щи хурӑт па пурмӑсӑт пєӈы вантман уша йиӈ, щи хә мӯӈ мӯвев, йиӈкев, юханлӯв, ӈорлӯв, вәнтэв мосман тӑйӈ.

Константин Анатольевич – нюмша хуят. Лӯв рәпатайӈаӈ мирн яма постӑӈыйт па ар пӯш кәща ёхн ишӑксыйт. Вєрум хурӈаӈ Москва хон вошн вуӈаӈ ванӈтупсэтн ищи ванӈтӑсыйт.

К.А. Резидент

К.А. Резидент вєрум пурмӑсӑт

Шайтанка кәрт. К.А. Резидент хӑншум хур

Марина Табун хӑншум путӑр хӑнты ясӑӈа тулмащтӑс:
Надежда Рагимова

Тон-тон имеӈӑн-икеӈӑн

Муй арат тӑӆ, муй арат лӯӈ щи пурайт эвӑӆт пӑрӑс, хэн тӑмӑщ тарум ищки увӑс мӯвевн тон-тон имеӈӑн-икеӈӑн вэсӈӑн па ӆыв вэӆупсэӆ ямсыева ӆэщӑтсӑӈӑн.

Имуӆты тєвӑӈ тови хӑтӆӑӈ аӆӑӈӑн иикеӆ имеӆа щиты щи путӑртӑӆ:

– Нӑӈ, аӆпа, вэйтӆэн, хуты мӯӈ вэнт кэртыев пӯӈӑӆн Ай Ас питрӑн хӯӆ веӆпӑс ёх ай павӑрт хотые омӑсӆ. Щи хотэнӑн хӑнты хоттєӆ хуятӑт ин тӑмхӑтӆ вэнты вэӆӆӑт. Имеӈӑн муй икеӈӑн араттєӆн хэӆум ай эвие ин єнмӑӆӆӑӈӑн. Нӑӈ па ӆэӆн ӆыв хущеӆа ӈхӆӑн па илєм эвеӆ вохӆэн. Мин ӆэӆн ӆӯвеӆ тӑмӑщ хошум тови хӑтӆые кӯтупн ямсыева китумтак юхи ӆавємӑты вєритсумн.

Ин ими мӑтты ки араш йиӈкие яньщємӑс, щи хурпия ӆӯв ӆыпеӆн ямa йис, хуты ӆӯв ищи кӯрумн ӆэмӑтсухӆаӆ нух ӆэмтӑс, сора ӑктӑщӑс па ким ай павӑрт хотӆ эвӑӆт єтмӑс. Щӑӆта така потум тови кєр ӆоньщ эвӑӆт Ай Ас питра еӆӆы пєӆа щи нюхӆӑс.

Хӯв муй ван кӯт тон-тон имен мӑнӑс па еша вэӆ хӯӆ веӆпӑсӆӑты хуятӑт ай павӑрт хотэӆа щи юхтӑс.

Щи киньща хот ӆыпия ӆӯӈємӑӆ, хуятӑт пиӆа вӯща вєрӑӆ па щи лупӆ:

– Ешӑк хӑтӆые! Нын нєш тӑӆаӈ хэӆум эвилєӈки тӑйӆӑты-єнмӑӆӆӑты, ма щи вєр оӆӑӈӑн иса нємуӆты ӑн па вэйтсум! Мин нын пӯӈӆӑнӑн вэнт пєлӑкн вэӆӆӯв, нын ӆэӆн вэна ӱвум эвӑн ма пиӆєма єсӑӆсӑӆн. Ӆӯв ӆэӆн мӯӈ эвиев пиӆа нюхӑс аканянвой аканян китумтак аканьӆӑсӈӑн.

Ӑн ӆӑӈхасӈӑн ӑӈкеӈӑнащеӈӑн ӆыв няврємеӆ ямсыева ӑн вэйтты нєӈӑӆ пиӆа вэӆты хотэӆ эвӑӆт еӆӆы єсӑӆты па щи вєр пӑта ӆӯвеӆ иньщмӑсэӆ:

– Нӑӈ, эвие, каш ки тӑйӆӑн, ӆӑӈхаӆайн ки па эви пиӆа юнтты, ӈха са тӑм нєӈен пиӆа па етна пєлӑкн юхӆы пєӆа ӱва!

– Муй щирн ӆӯв юхи йиӆ? – ай эвеӆ ӱкана ин юхӆы пєӆы тон-тон ими нёхмӑс, – *хэн ма эвєм пиӆа иса ата йиты вӯш вэнты нюхӑс аканян-вой аканян китумтак хурасӑӈа юнттыя пиньщӑӆӈӑн? Мӯӈ хущева ямсыева илӆ ат уӆ, хӑӆэвт аӆӑӈ вӯш эвӑӆт ма ӆӯвеӆ ищипа нын хущана тэӆєм.*

Ӑӈкеӈӑн-ащеӈӑн ӑн па вэйтсэӆ, уша ӑн па вєрсэӆ, мӑта нє пиӆа эвеӆ еӆ па тӑхия мӑнты єсӑӆсэӆ.

Тон-тон ими шєӈк сора юхи мӑнӆ па эвилєӈкие, ёш пӑтаӆа таканшӑк катӆӑсман, пӑнӑн тэӆӆэ. Ӆӯв вэӆты ай павӑрт хотӆ еӆпия хуӆна ат па ванамӑсӑт, хуты єнумты сӯмӑт ӱх нӯвн вурщӑк щищкие шиваӆӑсӈӑн, мӑта тухӆӑӈ воиеӆ тӑка увты кєрӆӑс па хӑннєхэ ясӑӈӑн щиты нёхмӑс:

– Кӑт кӯт щев-щев, кӑт кӯт щев-щев, кӑт кӯт щев-щев! Тӑмхӑтӆ мӑнты ӑшен нуви, хӑӆэвт ӑшен – пӑтӆам!

– Хэй, имєм-ими, муй вєр пӑта ин вурщӑкен шєӈк така мӯӈева ӆэйӆ? – щиты эвилєӈки тон-тон имеӆ иньщмӑсӆэ.

– Я-а-а, нӑӈ, эвие, ӆӯвеӆ аӆ па хэӆӑнта! Ӆӯв ӑӆ муӆты щиты рӯвӑтӆ, нӑӈ ӆӯв пєӆэӆа аӆ па вантэ!

Еша вэӆ ӆын тон-тон имеӆ хота ӱхӑтсӑӈӑн, ӱхи ӆуӈсӑӈӑн. Ин ай эвилєӈкие тывеӆт вантӑӆ, тухеӆт вантӑӆ: нємуӆты няврємӑӈ шив иса ӑнтэм. *«А муӆты няврємӑт пиӆа ма ин аканьӆӑты питӆум?»* – щиты тэп ай эви нэмӑӆмӑс па нуры пєӆа ӑӈкӑрмӑс, хута иса мӑшьяйн омсум ики шиваӆӑс.

Ин ики ухӑӆ нух аӆумсӑӆэ па иимеӆ иньщмӑсӆэ:

– Я-а-а, хуты, ими, тэсэн?

– Тэсєм, щи тэсєм, ма хуты, муй щирн ӑн тэӆєм!

– Щи щирн нӑӈ ух сухӑӈ сєвӈӑӆаӆ эвӑӆт таканшӑк ӆӯвеӆ катӆэ-сӑры, ма па ямашӑк хӑтьщӑӆєм!

Щи ясӑӈӆаӆ пиӆа ин ики нуры оӆӈӑӆ эвӑӆт хотхӑр кӯтпӑӆа илӆ хӑтумӑс па и пӯш тэп эвилєӈкие ухпӑт эвӑӆт щих хӑтьщӑсӆэ.

Щитэӆн тон-тонӈӑн китумтак, няврєм ёшӈӑӆаӆа-кӯрӈӑӆаӆа шєӈк така катӆӑсман, ӆӯвеӆ юхи ӆєты пиньщӑсӈӑн. Вӯр ки мӑнӑс – щи вӯрӑӆ ин араттєӆн юхи яньщсӑӆн, нюхи ки тӑйс – щи нюхеӆ тӑӆаӈтєӆн пӑсты пєӈкӑтн хуӆыева пурсӑӆн, ӆӯвӑт таӆтєӆн ки хӑщсӑт – щи ӆӯвӆаӆ па ищиты нух шєпсӑӆн па араттєӆн нух щєписӑӆӑн.

Ямсыева яньщманӆєвман ӱпийн, тон-тон икен щи эвиеӆ ӆӯвкӑр хотхӑрӆ эвӑӆт нух аӆємӑсӆэ, ким тэсӆэ па павӑрт хотӑӆ ӆаӆӆӑӆа нух ӱвӑтсӑӆэ.

Щӑӆта ин тон-тон имеӈӑн-икеӈӑн рӯтьщӑты ӆэщӑтыйӆсӑӈӑн. Ӆын па китумтак нурыя уӆсӑӈӑн па щи муртӑӆа така илӆ

Хӑнты ясӈӑт

Тон-тон – по поверью ханты, людоед, принявший человеческий облик или просто людоед-оборотень, в данном случае, название сказочного персонажа.

«Ешӑк хӑтӆые!» – обращение к добру, свету и солнцу.

«Мӑтты ки араш йиӈкие яньщємӑс» – будто бы она вдруг божественного нектара напилась.

«Нюхӑс аканян-вой аканян» – детские куколки раньше шили из остатков соболиных и прочих звериных шкурок.

Аканьӆӑты – играть в куклы.

«Тӑмхӑтӆ мӑнты ӑшен нуви, хӑӆэвт – пӑтӆам» – твоя сегодняшняя дорога светла, а завтрашняя – темна.

«Хэй, имєм-ими!?» – хэй, тётушка!? (возглас удивления с оттенком досады и вопроса).

«Тэп хӑтӆэв оӆӑӈ сєм вӯрӑӆ пєлки пӯншсӑӆэ» – только стало рассветать.

«Тэп хӑтӆэв сємӈӑӆӑӆ пєлки пӯншӑс» – только наступил день.

«Хӑтӆӑӆ ата йис, атӑӆ хӑтӆа питӑс па йиӆӯп хӑтӆ юхтӑс» – прошёл день, пролетела ночь, настал новый день.

«Щит тон-тон имеӈӑн-икеӈӑн ӆыв ӆыпеӆ хуща вэӆупсы щирӆаӆ ӆэщӑтсӑт» – так обские ханты говорят про людей-оборотней, то есть про двуличных людей.

вӱюмсыйӈӑн, хуты ӑн мутшӑсӈӑн, муй щирн ата йис па еша вәл йилуп хӑтӆа питӑс. Вантэ-са, тәп кимит хӑтӆ кӱтупн тон-тонӈӑн нух вєрӆӑӆӈӑн, нурыя омӑсӆӈӑн па ин иикел имеӆа па щи путӑртыйӆ:

– Нӑӈ ӆәӆн щи хӑнтэт хуща яӈхӆӑн па кӱтуп эвеӆ па вохӆэн. Мин ӆәӆн ӆӱвеӆ хошум тови хӑтӆые сухӑнты кємн па юхи ӆавємӑты вєритсумн.

Ин ими мӑтты ки араш йиӈкие яньщємӑс, щи хурпия ӆӱв ӆыпеӆн ямa йис, хуты ӆӱв ищи кӱрумн ӆәмӑтсухӆаӆ нух ӆәмтӑс, сора ӑктӑщӑс па ким ай павӑрт хотӑӆ эвӑӆт єтмӑс. Щӑӆта така потум тови кєр ӆоньщ эвӑӆт Ай Ас питра еӆӆы пєӆа щи нюхӆӑс.

Хӱв муй ван кӱт тон-тон имен мӑнӑс па еша вәӆ хӱӆ вельпӑсӆӑты хуятӑт ай павӑрт хотэӆа щи юхтӑс.

Щи киньща хот ӆыпия ӆуӈємӑӆ, хуятӑт пиӆа вӱща вєрӆ па щи лупӆ:

– Ешӑк хӑтӆые! Мӱӈ эвеӈӑӆӱв щикєм ямa юнтӆӑӈӑн, етн вәнты хӑтӆые кӱтуп вӱш эвӑӆт па иса ата юхӑтты вӱшӑӆ вәнты ӆын китумтак шеӈк хурасӑӈа нюхӑс аканян-вой аканян аканьӆӑсӈӑн! Тӑмхӑтӆ ищиты, тәп хӑтӆэв оӆӑӈ сєм вӱрӑӆ пєлки пӱншсӑӆэ, ин эвилєӈкиӆам па щи юнтты пиньщӑсӈӑн. Щи хурпия ямa ӆын ияха аканьӆӑӆӈӑн, хуӆна ӆыв пєӆэӆа ӑӆ әмӑщ ванттыя! Нын вәншӑк эвена мӱӈ эвиев пиӆа шеӈк ям, па ӆӱв партсӑӆэ мӑнєм кӱтуп упєӆ па вохтыя, ӆыв ӆәӆн ин хәӆум эвилєӈкие щирн ияха юнтсӑт.

Ӑн ӆӑӈхасӑт ӑӈкеӈӑнащеӈӑн ӆын няврємеӆ ямсыева ӑн вәйтты нєӈӑӆ пиӆа вәӆты хотэӆ эвӑӆт еӆӆы єсӑӆты па щи вєр пӑта ӆӱвеӆ иньщмӑсэӆ:

– Нӑӈ, эвие, каш ки тӑйӆӑн, ӆӑӈхаӆайн ки па эви пиӆа юнтты, яӈха-са тӑм нєӈен пиӆа па етна пєлӑкн уписаӈӑн китумтак юхӆы пєӆа юватн!

– Муй щирн ӆыв юхи йиӆӈӑн? – кӱтуп эвеӆ юкана ин юхӆы пєӆы тонтон ими нёхмӑс, – *хән хәӆум эви щирн иса ата йиты вӱш вәнты нюхӑс аканян-вой аканян хурасӑӈа аканьӆӑты пиньщӑӆӑт? Мӱӈ хотэв хуща иӆ ат уӆӆӑӈӑн, хӑӆэвт аӆӑӈ вӱш эвӑӆт ма ӆынан ищипа юхӆы тәӆӆам.*

Ӑӈкеӈӑн-ащеӈӑн ӑн па вәйтсӑӆн, уша ӑн па вєрсӑӆн, мӑта нє пиӆа кӱтуп эвеӆ еӆ па тӑхия мӑнты єсӑӆсӑӆн.

Тон-тон ими шеӈк сора юхи мӑнӆ па эвилєӈкие, ёш пӑтаӆа таканшӑк катӆӑсман, пӑнӑн тәӆӆэ. Ӆӱв вәӆты ай павӑрт хотӆ еӆпия хуӆна ӑн па ванамӑсӑт, хуты єнумты сӱмӑт ӱх нӱвн вурщӑк щищкие шиваӆӑсӈӑн, мӑта тухӆӑӈ воиеӆ така увты кєрӆӑс па хӑннєхә ясӑӈӑн щиты нёхмӑс:

– Кӑт кӱт щев-щев, кӑт кӱт щев-щев, кӑт кӱт щев-щев! Тӑмхӑтӆ мӑнты әшен нуви, хӑӆэвт әшен – пӑтӆам!

– Хэй, имєм-ими, муй вєр пӑта ин вурщӑкен шеӈк така мӱӈева ӆәйӆ? – щиты эвилєӈки тон-тон имеӆ иньщмӑсӆэ.

– Я-а-а, нӑӈ, эвие, ӆӱвеӆ аӆ па хәӆӑнта! Ӆӱв ӑӆ мулты щиты рӱвӑтӆ, нӑӈ ӆӱв пєӆайӆ аӆ па вантэ!

Еша вәӆ ӆын ияха тонтон имеӆ хота юхӑтсӑӈӑн, юхи ӆӱӈсӑӈӑн. Ин ай эвилєӈкие тывеӆт вантӑӆ, тухеӆт вантӑӆ: нємулты няврємӑӈ шив ӑнтәм. «*А мулты няврємӑт пиӆа ма ин аканьӆӑты питӆум?*» - щиты тәп ай эви нәмӑӆмӑс па нуры пєӆа ӑӈкӑрмӑс, хута иса мӑшьяйн омсум ики шиваӆӑс.

Ин ики ухӑӆ нух аӆумсӑӆэ па иимеӆ иньщмӑсӆэ:

– Я-а-а, хуты, ими, тәсэн?

– Тәсєм, щи тәсєм, ма хуты, муй щирн ӑн тәӆєм!

– Щи щирн нӑӈ ух сухӑӈ сєвӈӑӆаӆ эвӑӆт таканшӑк ӆӱвеӆ катӆэ-сӑры, ма па ямашӑк хӑтьщӑӆєм!

Щи ясӑӈӆаӆ пиӆа ин ики нуры оӆӈӑӆ эвӑӆт хотхӑр кӱтпӑӆа иӆ хӑтумӑс па и пӱш тәп эвилєӈкие ухпӑт эвӑӆт щих хӑтьщӑсӆэ.

Щитэӆн тон-тонӈӑн китумтак, няврєм ёшӈӑӆаӆакӱрӈӑӆаӆа шеӈк така катӆӑсман, ӆӱвеӆ юхи ӆєты пиньщӑсӈӑн. Вӱр ки мӑнӑс – щи вӱрӑӆ ин араттєӆн юхи яньщсӑӆн, нюхи ки тӑйс – щи нюхеӆ тӑӆаӈтєӆн пӑсты пєӈкӑтн хуӆыева пурсӑӆн, ӆӱвӑт талтєӆн ки хӑщсӑт – щи ӆӱвӆаӆ па ищиты нух шєпсӑӆн па араттєӆн нух щєписӑӆн.

Ямсыева яньщманӆєвман ӱпийн тон-тон икен щи эвиеӆ тӑӆ ӆӱвкӑр хотхӑрӆ эвӑӆт нух аӆємӑсӆэ, ким тәсӆэ па ай павӑрт хотӑӆ ӆаӆӆӆа нухӆы пєӆы ӱвӑтсӑӆэ.

Тӑм моньщ еӆӆы 18-мит номерӑн ӆӱӈтаты

Тон-тон ими ай эвие пӑнӑн тәӆ. Леонид Лар хӑншум хур

Владимир Енов
йис ёх путрӑт щирн хӑншум моньщӑӆ

Лӯв саттэлӑ вєр тэты тӑхета нух хӑншаньщты мосл

Тӑм ол олӈитумн округев социальной страхования тӑхийн лыв саттэлӑ вєрӑт тэты 784 хуят нух хӑншаньщсӑт. Щит тэнял ол киньщи ищимӑщ тылӑщ мӑр 29% ар питл. Мєт ар лӯв саттэлӑ вєр тэты хуят Сэрханл, Нижневартовск вошӈӑн па щӑта вэлты районӑт хущи вэл. Ёмвошн па тӑм ол 55 йилуп тӑхи ёх хӑншаньщсӑт.

Мосл лупты, хуты лыв саттэлӑ вєрӑт тэты тӑхет (ИП) социальной страхования тӑхийн нух хӑншаньщты пӑта нємасыя нєпек мӑты мосл. Щи ИП тӑхет, мӑта утӑт рэпатнекӑт пилӑ трудовой, гражданско-трудовой договорӑт хӑншсӑт, лывелӑ социальной страхования тӑхийн нух хӑншаньщты мосл.

Страховой взносӑт пилӑ рэпитты тӑхи кэща хэ А. Фугаев лупӑс, щи тӑхета, хута рэпатнекӑт пилӑ кашащты нєпекӑт хӑншсыйт, 30 хӑтл сухӑнтты вэнты социальной страхования тӑхийн хӑншаньщты мосл.

Мӑта тӑхет 90 хӑтл мӑнты вэнты нух ӑн хӑншаньщсӑт ки, 5 щурӑс шойт арат наклат вухн пунлыйт. 90 хӑтл эвӑлт па ар хӑтл ки питл – 10 щурӑс шойтӑн наклат вухн. Щи тумпи административной щирн 500 муй па 1000 шойт вухн па пунлыйт.

Социальной страхования тӑхи айкел хӑнты ясӑӈа тулмащтӑс:
Надежда Вах

Хӑнты хуятэв вэтшӑсэв

Па и суртӑӈ айкел мӯӈ хущева юхтӑс. Вэйт лор тылӑщ 23-мит хӑтлӑн Ас-угорской институтн рэпитум хӑнты нє Елена Павловна Степанова (Рябчикова) ӑнтэма йис.

Елена Павловна 1964-мит олӈн Сӯмӑтвош районӑн Пэкӑр кэртӑн Рябчиковӑт хоттєл ёх хущи сєма питӑс. Ӑшкола етшуптумал юпийн Ёмвоша педучилища хуща вэнлтыйлты мӑнӑс. Лӯв ай няврєм вэнлтӑты нєӈа йис па Сӯмӑтвош района Ванзетур кэрта рэпитты китсы. Щӑта лӯв олӈӑлн няврємӑт лавӑлты нєӈа вэс, щӑлта ӑшколайн рэпитӑс. Еша вэс хотӑӈ ёхлал пилӑ Ёмвоша касӑлсӑт.

1994-мит ол вӯш эвӑлт Ас-угорской института (щи пурайн «Научно-исследовательский институт возрождения обско-угорских народов») рэпитты вохсы. 1994-1998-мит олӑтн Санкт-Петербург вошн А.И.Герцен нємпи университетн заочной щирн культуролога вэнлтылӑс. 2000-2002-мит олӑтн Ёмвош ремёслайт хотн вєрӑнтты вєрӑт эхтыйн ух нєӈа павтыйлсы. 2002-мит олн юхлы Ас-угорской института рэпитты кєрлӑс.

Ас-угорской институтн лӯв киникайт ӑкӑтты па лӯӈӑтты хот йитн кэща нєӈа вэс. Елена Павловна институтн єтты научной нєпекӑт ияха ӑкӑтсӑлэ па мосты щирн нух хӑншсӑлэ. Ищиты лӯв электронной щирн єтты киникайт па «Вестник угроведения» научной журнал институтн тӑйты сайт хущи па «eLibrary» тӑхия научно-электронной библиотекая пунсӑлэ. Лӯв арсыр научной мирхотӑтн докладӑт лӯӈтӑс па па сыр-сыр мосты вєрӑт лэщӑтӑс. 2014-мит олн лӯв киникайт тӑйты хот йитӑлн «Образование и Наука» музей вєрӑс. Щӑта вулаӈ учёной ёх олӑӈӑн уша вєрты рӑхл, мӑта хуятӑт рэт ясӑӈ пилӑ рэпитсӑт.

Ас-угорской институтн Елена Павловна хэс мултас ол рэпитӑс. Щи арат ол рэпитмал мӑр арсыр мосты вєрӑта вэнлтылӑс, ишӑк нєпекӑт ёша холумтылӑс. Лӯв рэпатайл шеӈк мосман тӑйсӑлэ. Кашӑӈ хӑтл рэт ясӈӑл пилӑ вулкємӑс, шуши мир пилӑ ванкӯтлы вэйтантылӑс. Лӯв рэт ясӈӑл ӄма вэйтсӑлэ па тэса хӑнты ясӑӈӑн путӑртӑс. Ванкӯтлы «Хӑнты ясӑӈ» газетая айкелӑт китылӑс.

Мӯӈ, «Хӑнты ясӑӈ» па «Луима сэрипос» газетайӈӑнӑн рэпитты хуятӑт, хотӑӈ ёхлалӑ, рэтнӑлалӑ па лӯв пилэлӑ рэпитум хуятлалӑ шаляӈ ясӈӑт китлӯв. Тӑм вещкат па хӑннєхэ пєлӑ сӑмӑӈ нє иса нэмты питлэв.

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№17 (3581), 02.09.2021

Соучредители
Дума, Правительство Ханты-Мансийского автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных и внешних связей Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

Редакция
Врио директора, главный редактор – **Кондина Г.Р.**
Телефон (3467) 33-36-82

Заместитель главного редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь – **Рагимова Н.В.**
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:
628011, г. Ханты-Мансийск, ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52
E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте **www.khanty-yasang.ru**
Отпечатано:
ООО «Новости Югры-Производство» г. Сургут, ул.Маяковского, 14.

Индексы **04393, 54393**
Тираж **2166** экз.
Заказ **3885**
Цена свободная

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Тюменской области, ХМАО-Югре и ЯНАО.

Свидетельство о регистрации ПИ №ТУ 72-00796 от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций не обязательно отражает точку зрения редакции.